

З Е М Л Я І С К Р И С Т А

(КАЗКА-ПОЕМА)

ВІРА ВОВК

РІО-ДЕ-ЖАНЕЙРО

2016

ОБКЛАДИНКА : ВВ

Усі права застережені

Авторка послуговується правописом Г.Голоскевича

ISBN: 978-85-61473-33-4

ЗЕМЛЯ ІСКРИСТА

Плече Говерлі підпирає небо,
Над полонинами повисли зґарди зір,
Регоче з долі лютий Черемош,
А Юрій-Змієборець спис гартує
В осінній ватрі на стрімкій горі.
Це все – моя земля іскриста.

Десь тут із праху прадідів ростуть
Червоний бук, будяк срібlistий,
А янголи в запасках
Виспівують акафіст уночі
Для душ дзвіниць бездзвонних,
Церков, каплиць, хрестів
За волю спопелілих.

З цієї глини Бог-гончар
Мене зліпив, поклав в уста
Сопілку мови, й очі
Осіннім золотом налив.
Ось моє віно: нитка пісні
Та іскра ватри з верховин.
Вони для вас. Прядіть цю нить
І роздувайте іскри, хай горять
Великим полум'ям
Землі іскристої нащадкам.

ХАТА

Тут колись жив
Знахар-Остап, усім добродій,
Оспіваний народом.

Тут колись
Стояла хата на горбі,
Який полочуть два потоки.
Тут на покутті стояв хрест
І висіли старі ікони
На склі мальовані.

Рука любовна господині
Тримала всюди лад:
Верети на лавках,
На сонці білене рядно
І вишите колиски покривало.

Сам господар
Трудився на городі і в садку:
Білив вапном кожен стовбур
Горіхів, яблуньок і груш,
Прив'язував горох до тички
І підливав розсаду на грядках.

Поважаний людьми як лікар,
Ніколи не жалів долонь
Для праці хлібороба й дроворуба.

Була в родини донечка одна
Зіницею батьків, потіхою довкілля.
Дали їй Настя на ім'я.
І знахарова хата
Серед зозуль, дроздів, синиць
Раділа щебетом дитячим
У ласці Божій
Від ранку до вечірньої зорі.

КИЛИНА

(Баляда)

В неї чорна коса до стану,
Біла хустка, мов цвіт калини,
У світлиці, чи на подвір'ї,
Грудь і пісня любій дитині.

Серед ночі, як зійде місяць,
Виє голос за вікнами дикий,
Світляками жевріють у шибі
Вовкулакові очі жадливі.

– Не виходь рано-вранці за браму!
– Я піду до каплиці поблизу
Помолитись за тебе, мій муже,
І за ягідку, нашу дитину.

І пішла по смерековій кладці,
Що над бистрою річкою гнеться,
А за нею чудовище з лісу,
Вовкулача потвора шалена.
Утікай, молодице Килино!
Та куди їй тепер утікати?
І метнулася з кладки спрожогу
У вологі обійми чубаті.

Зашуміла ріка, загорнувши
В мережу її косу шовкову,
А виття вовкулаки неслося
Оповитою сумом весною.

Серед пестоців, річка поклала
Свій здобуток у тиху долину,
Де росте білоцвітна калина,
Наче в білій хустині Килина.

ГНАТ-ВОВКУЛАКА

Щодня вовкулаку чорт несе
В дикі провалля, між гострі зломи,
Спрагою безупину катує,
В пекучім поті зіниці топить.
Ніхто не ладний на допомогу,
Бо вокулаці ніхто не друг...
Єдиний знахар міг би прикласти
Чарівне зілля до спраглих губ.
То муж Килини! І звір зухвалий
Лізе з вимогою, без каяття:
– Якщо ти лікар, маєш спасати!
Ангелу й бісу рівно давай!

Знахар-цілитель подав спокійно
Пугар мосяжний і мовив: – Пий!
Спраглий рот до останньої краплі
З посуду випив напій чарівний.

Із сімох отворів вовкулачої плоті
Почали виповзати на світ туди
Ропухи, п'явки, салямандри і змії,
Павуки, кажани, каралюхи й щури.

Вільна від вовкулачої плоті
На вічах стала людина нова.
Перед Остапом, святцем гуцулів,
Вдячно сповзала перша сльоза.

Слухає дзвонів Господь
І запише кожен удар,
Наче молитву.

ЗНАХАР

Вже сонце хилиться до заходу,
Й Марина дополола грядку,
Втирає фартушком чоло
І готувати йде вечерю.

Аж ось на стежці став Остап
З малою на руках:
– Візьміть мою дитину, мамо,
І виплекайте, наче айстру
У квітнику, бо я вже йду,
Вже Голос мене кличе!

Маленька горнеться до баби,
А він обняв любовно їх обох
І відійшов поволі.

Вона нічого не питала,
Тільки поморщена рука
Сльозу обтерла.

Смереками вела стежина,
Внизу шуміла річка,
Неслись овечі дзвоники
В дорозі до кошари,
Ще сопілка
Захлипала востаннє й заніміла.

Перед ним
Свій килим розстеляла полонина,
А потім плай тягнув його
Все вище й вище...

Він стояв
Один на кам'яній горі,
Підняв долоні до небес,
Що загоріли зорями,
й вознісся.

ТРИ КЛАДКИ

Пішла колись юна Настя
Гуляти на річку,
А над річкою потрійна веселка
Трьома кладками:
Смерековою, срібною й золотою.

– Підеш золотою – станеш княжною,
Мудрість зміїну приносить срібна,
Смерекова кладка дарує долю.

– Я не бажаю княжого сану,
Мудрости лиха не марю мати;
Виберу кладку своєї долі.

По другім боці – молодий Юрій,
Не Святий Юрій у злотій зброї,
Тільки гульвіса, Юрко Смерека.
– Дай руку, Насте, я попроваджу
З хисткої кладки тебе на стежку.

Думає Настя: Ось моя доля!
Слухає в зіллі шепотів вітру,
Заспівів віщих, пахощів хвої.

Але в гульвісі – геройські мрії,
Душа козака в умі гуляє.

– Не завжди доля така прозора,
Як річка в горах, – шепоче хвоя.

ВАЛЕТ СЕРЦЯ

У Марини колись зимувала
Циганка Зара,
Як циганські вози застрягли
У глибокому снігу,
І заслабла цариця стара
Подорожнього люду.

Вона навчила Марину
Мудрощів кабали
І залишила в дарунку
Свої старі карти.

Марина клала їх на столі для розваги.
Не довіряла тим кольоровим фігурам,
Бо тільки Бог є владарем долі.

Також унучка Настя гралася картами,
Особливо під вечір, коли не було вже роботи,
І хотілось помріяти, чи поспівати.

Раз валет серця випав їй на подолок.
– То добрий знак! – подумала
Й розказала про нього Юркові.

Він зараз насупився: – Не маю часу
На різні мрії при водограях
І на розмови в тихих альтанках.

Настя зараз йому відгризлася:
– Хто тут говорить тобі, гультівісо,
Про водограї й тихі альтанки?
Живемо довго в ворожій підсонні,
Якраз я думаю про двобій
На шпаги, або на кулі.
Шукай собі секунданта!

Тоді почалася запекла війна
Між двома таборами:
Сипались іскри, вибухали вулкани,
Метеори черкали об землю,
І повінь топила всі гори
По вершечок Говерлі.

І врешті Юрко, у почеті друзів,
З павиним пером на кресані,
Повів свою Настю з віночком барвінку
До церкви в весільному німбі.

РОДИНА

І знову мир зійшов на хату.
Там на покутті стояв хрест
І висіли на склі мальовані
Старі ікони.

Юна господиня

Тримала всюди лад:
На сонці білене рядно,
Верети в смуги на лавках,
І хрестиками вишите
Колиски покривало.

А пан господар, війт села,
Постійно дбав про вдів, сиріт,
Про поле й ліс. Велів садити,
Але рубати тільки зайву деревину,
І хоронив тварини лісу
Та все його крилате.

В родині два сини, вже школярі:
Андрій білявий, вдумливий, як батько,
Й Василько чорночубий, кучерявий,
Ще й сопілкар умілий.

Уже зима, дороги снігом замело,
З натопленої хати кожен рад.
Аж ось загавкав пес, і понеслось
Квиління немовляти.

Усі метнулися до вікон, а вони
Морозом розмальвані у квіти...
Вибіг надвір Юрко, і за хвилину
Вніс до світлиці кошик лозовий,
А в нім лиш хусткою завите немовля.
То мавка, чи якась нещасна мати
Підкинула своє дитя
До хати знахаря Остапа.

– Нам Бог дарує донечку, –
В сльозах сказала Настя,
І всі прийняли мовчки ті слова.

В неділю вся родина понесла
Дитину до хреста
Григорію, старенькому Отцеві,
До церкви Богоявлення.

Так до родини загостила Ксеня.

КСЕНЯ

Ще світло й тіні в іграх дитячих,
Ще босоніж вітер вулицями гасає,
Ще хмара хмариться, громи тарабанять,
І мимо всіх книжників, мольфарів-чародіїв
Світ далі прекрасний!

Ксені душа повна метеликів «павине око»,
І серце повне дроздів і зозуль,
То – вічний її Великдень,
Не обкидайте його гниличками,
Коли у власному гайворон кряче!

Її левади в цвітистій хустці,
А синиці з очей летять світами
Й сідають аж десь далеко
На синю мечеть Царгорода,
Або на сині Анди.

Маряться коники-стрибунці,
Маряться золоті крила,
Щоб полетіти далеко за обрій,
А Ксеня сидить при вікні
І слухає тільки, як гриб росте.

Часом якийсь боровик дає раду;
– Ощаджуй, дівчино, свої крила ,
Бо як зітрутся,
Звідки добудеш нові?

Той гриб – старосвітський, – думає Ксеня.
Крила на те, щоб літати,
Бо золоті пера стануть шумихою,
Або роками бережених
Міль догризе у скрині.

Увечері човен з горіхової лушпини
Везе Ксеню до Патагонії,
До Кападосії, чи до Малязії,
Стати танечницею святині,
Княжною слонокісної палати,
Гуляти садами кокосових пальм,
Гратися маріонетками,
Їздити на верблюді.

Однак кожного ранку
Вона знов стає Ксенею,
Донькою Насті й вїйта Юрія,
Сестрою Андрія й Василька
З хати Остапа-знахаря
На зеленому пагорбі.

СОПІЛКА

Сопілка любить грати деревам,
Полям, закосиченим колосками,
Левадам у сторчиках з росами в кучерях,
Любить відчувати себе
Живою істотою з вісьмома очима,
Розплющеними на світ.

Тому до Василька підходять без боязні
Олені й сарни, зайці й куниці,
А дятлі й зозулі сідають йому
На рамена й на голову;
Відчувають себе свояками,
Бо вони також музики,
Діти землі.

Він радо ділиться Божими дарами:
Горіхами – з білкою, і медом шершневим –
З бурим ведмедем.

Коли чародійній сопілці
Забагнеться від серця заграти,
Василько йде між ялиці,
Між вівці на полонині,
Між скелі верхів'я,
До джерел водоспадів.

Пішов раз Василько стежкою
В молитовно-тиху долину,
Де цвіте в білій хустці калина,
Наче в білім вінку Килина,
Де сирітка Ганнуся пасе
Чуже стадо гусей.

Не дивився Василько
На полатану свитку пастушки:
Два зелені озера побачив
На засмучених лицях сирітки.
Захотілось тоді сопілці
Тим озерам від серця заграти.

Довго слухали коси русяві,
Променіли зелені озера,
Й перестали гелґати гуси...

А під вечір, коли Василько
Повертався до рідної хати,
Білою хмарою знялися гуси
Й полетіли услід!

Довелося музиці
Повернути спричинену шкоду,
Перепрошувати гусарочку,
Й за переляк подарувати
З мосяжу кутий перстеник.

ЗАТЬМАРЕННЯ МІСЯЦЯ Й СОНЦЯ

Зійшло лице місяця
В кривавих стигмах на сході,
Затих весь гамір у зіллі
Й між конарами.
Міста завмерли, застигло море,
Сунеться на страсне лице в печатях
Плащаницею круглий щит,
А ерихонські труби
Гудуть слова Йоана й Парацельза...

”

Чорною писанкою
Котиться звуглене сонце
По кривавому килимі.

Чується лемент кримських чайок,
Як б'ються об скелі
Й тонуть перед чужими кілями.

З курганів степу до третіх півнів
Куряться мряки, й месники в зброї
Їдуть клусом охляп на конях.
Божі сурми гудуть, б'ють на сполох літаври...

І ти знов Орлеанською Дівою
На кострі завойовника,
Земле іскриста моя!

ЗАТЬМАРЕННЯ СЕРЦЯ

– Суне чорна хмара,
Скрегоче зубами, як відьма,
За пазухою – громи,
В дзьобенці – блискавиці.
Як її уласкавити?

Ой, то не чорна хмара,
То думка моя.
Піду за обрій, може, метелики
Барвистими крильцями
Розвіють ту чорну хмару
На всі вітри.

Щодня усмішки й болі
Навідують Ксеню,
Останньо частіше ті другі.
Спочатку стукали в двері,
Тепер уже так заходять,
Незапрошені навіть
Влізають крізь вікна.

Не знає, як їх позбутися,
Не може їх вигнати,
Бо ті болі вже перетворились
У членів родини.

– Не дозволь, щоб сонце
Бачило твої сльози, – піє півень .

– Сльози – не роси,
Довір їх подушці при місячнім сьйві,
Хай потонуть дощами в глині,
Хай день узріє твоє лице
Рум'яним, усміхненим,
Щоб додало надії сестрам
У глибокій жалобі.

– Ой, це не сльози, це – роси
На берези й ялиці,
На сухі джерела й на втомлені душі.
Пливить, плівить роси,
Бо до схід сонця
Жорстоким язиком
Злиже вас день.

Ой рум'янку, рум'янку,
Зеленися,
Килимом під ноги стелися
Русій дівчині, що вміє
Заплітати тебе у вінок.
Я не можу тебе зірвати,
Заплітати у вінок не далось,
Споловіє волосся
І рум'янка прикриє мороз.

Це примхи цариці Долі,
Що танцює по власній волі,
І топче неодне зілля
Розгуляний крок.

ОТЕЦЬ ГРИГІР

Ми в теміні ходимо,
Шукаємо наосліп стежки
З багна, аж заблісне
На пагорбі спасенний хрест.

Немов спросоння протирає очі,
Стрясаючи з повік кошмар
Нічного сновидіння
У світлі скупана людина,
Прозріла в дотику любови.
Їй царські двері отворає день.

Старий отець Григир
Із церкви Богоявлення
Благословить кропилом
ґаздів у кептарях
І їх ґаздинь, обвішаних
Намистами і дітьми.

Старий отець Григир
Навколішках перед кивотом
Благає Божу Мати
За вірну череду.

Явилась йому Покрова
В короні з оніксу,
З чорновишитим омофором,
На обличчі – криницями очі.

– Я з вами спинаюся на Голготу,
Дітки мої.

Надходить уже Одкровення,
Трублять ангельські труби,
Кришаться гори,
З неба ринуть потоки,
Й сохнуть криниці.
В багні валяються берла, корони й престоли,
Костомаха на шкапі
Косить життя по дорозі:
І гинуть первовзори:
Зілля й звіринний світ.
Бездушні тіла стовбичать,
Немов копиці.

Бійтеся Божого Суду, гордині!
Хто буде за нас молитися,
Коли Оранта відверне від нас
Своє обличчя?

ЮРКО

Лютий звір герцює по Україні,
Наїдається петльованим хлібом,
Танцює по згарищах, по руїнах,
Витанцьовує душу з плоті,
Захлинається кров'ю...

Б'є копитами білий огир
Юрія-Змієборця,
Аж по зорі крешуть іскри підкови:
– Гей! Будіться зі сну, запорожці!
Ставайте з курганів степу!
Святий Юрій вас кличе до бою
З нечистою силою!

Юрко метається на постелі,
Горить від сновиддя, пітніє,
А пробудившись, каже до Насті:
– Тезко-Змієборець кличе до бою,
Треба в похід вибиратись,
Бо ящір бажає ковтнути всю Україну
Й не задавитися!

Вже від хати до хати іскра біжить:
Повстанці, збирайтесь у лави!
І на конях, на летючих веретах,
Усі поспішають на битву криваву
З ненаситним змієм.

Залишаються інші орати й сіяти,
А жінки – садити й збирати,
Піклуватися дітьми, прясти і ткати.

Земля, ображена лихим ящуром,
Розкидає іскри по зорі.

ЯЩУР

Герцює ящур, сіркою дише,
Захопив бранку, світлу княжну,
Щоб не молилась своєму Богу,
Щоб відреклася престолу предків,
Щоб не носила княжого строю:
Хрестиком вишитих гордих уставок,
Й вінка з позоліток.

Щоб не співала давніх пісень,
Тих, що тривожать рій непокірних,
Та щоб прокляла власне ім'я,
Те, що осліплює ящура очі.

Ідуть героїї йому назустріч,
На чолі лави – Юрко Смерека.

Регоче ящур: – Це ж – самі діти,
Ще не присохло на їхніх губах
Молоко матері! Я їх зітру
Єдиним подихом!

Слухає степ, слухає море,
Гори та ріки в сльозах,
Клоняться лави, наче покоси,
Інші за ними пливуть і пливуть!
Лютує ящур: – Невже ще не досить?
Це – божевілля, бо мій п'ястук
Не віддасть полонянки!

А Святий Юрій не уступає:
Під ним Срібlistий гребе копитом,
Сиплються іскри по небосклони,
Золотом сяє свячений спис...

НИТЬ ВЕРЕТЕНА

Заридали трембіти, застогнали гори,
Принесли змієборці побратима Юрка
У смерековій домовині,
Щоб зерном у скибу покласти,
«Со святими його упокой» відспівали.

Обнялась Настя з вдовиною долею,
Накрила буйне волосся хустиною,
Поклала до скрині плаття на свято
Згарду й щире намисто.

Як швидко минають щасливі роки,
Що накувала зозуля!
Які безконечні вдовині ночі!
Години прядуться,
Наче довга нить веретена,
В устах сохне пісня,
Радість зникає із серця,
Птицею, що відлітає з гнізда
В холодний світ.

І стернею несеться бабине літо
Вдовиною сивиною.

РОЗДОРІЖЖЯ

Адрій став на порозі.

Місяць кинув сніп світла на нього:

– Ксеню, я йду в добровольці,
А коли доля дасть повернутись,
Тоді нам двойко зав'яжуть руки
Вишиваним рушником.

Її серце до болю стиснулось.

– Я не буду тобі дружиною,
Ти для мене залишишся братом,
Я з дитини віддала серце Василькові,
Покохала його й чародійну сопілку.
А він уже обдарований
Усіми скарбами землі,
Бо в нього сирітка Ганнуся
З косами щирого золота.
Вони поберуться в неділю,
І він приведе молоду господиню,
Бо матері важко тепер.

Не роби мені докорів, брате,

Бо кохання – від Бога.

Я сама полечу в далекі світи,
Щоб і там через мене
Свяtilась Іскриста Земля!

Світло місяця огорнуло Андрія.
Він стояв на порозі.
– Якщо доля бажає героя в мені,
Я повернуся, може, у смерековій домовині,
А, може, живий,
Але з волею на вістрі меча!

Він пішов, не прощаючись,
З місяцем за головою,
Наче сьйвом святих.

Тепер Ксеня чекає човна
З горіхової лушпини
На далеку, далеку плавбу.

ЛЕГЕНДА

Її волосся вже в шержені,
Стихає чмолена ватра,
Де шемріт далей трипільських
І клекіт мечів у крові.

У тайстрі – скарби:
Щебінь з-над потоку
І папороть-квітка
З одного горба,
Де хата привидам
Серед суниць і далій.

Тут Ксеню називають легендою,
Де живе, де співає й де молиться.
Їй дано ласку радіти з веселими,
З сумними плакати.
Болі й радості інших
Зробилися її власністю.

Цвітуть помаранчі на шлюбний вінок
Молодої мулятки:
Серпанок з марлі й зелені надії
У серці, де живе райський птах.
Сміються бубнами гори,
Море плеще в долоні,
А сонце вже розливає
Коновками золоте пиво
По верхах і долинах.

І Ксеня тішиться чужим щастям,
Неначе власним.

Вона вже віддала все,
Що колись називала своїм:
Дівочі прикраси,
Повні долоні жартів і мрій,
Повне відро кохання.

– Вітре вечірній, розвій мою тугу,
Прилинь пригадати,
Як танцюють ялиці
В країні синиць і зозуль.

Коли позбудусь цієї плоті,
Що глибоким корінням
Вросла в різнобарвне життя,
Понеси мене бабиним літом
Над сімома високими горами,
Над сімома глибокими морями
І кинь у лагідну борозну,
Щоб відродитися вербою,
Або рай-деревом
У країні зозуль і синиць.

Мовчки слухає вітер,
Роздуму. Ксені прохання
До schoу зір.

ЖЕРТВА ЛЮБОВИ

В небеснім лоні,
Кругом престолу,
Сплетуться долі
В гірлянди Слову.

Тут кожен – родич,
Ніхто – забутий;
Про дії крові
Голосять сурми.

Кожну китайку
З Дикого Поля
Прийме в дарунку
Свята Покрова.

Над гори й море
Й усі клейноди
Іскриться сонцем
Жертва любови.

В новому світлі,
З тіней руїни
Ростимуть вільні
Унуки й діти.

І буде радість,
Воскресне пісня,
Стане у славі
Земля Іскриста!

АКВАРЕЛІ
(Післяслово)

Я добула коробку акварель
І намагалась намалювати
Велич, радість, любов,
Але мені виходили тільки:
Дерево, птах, тварина.

Нам доступні наявні речі;
Усе безмежне, таємне й досконале
Малює Бог.

З М І С Т:

1. ЗЕМЛЯ ІСКРИСТА.....	3
2. ХАТА.....	4
3. КИЛИНА.....	6
4. ГНАТ-КОВКУЛАКА.....	8
5. ДЗВОНАР.....	9
6. ЗНАХАР.....	11
7. ТРИ КЛАДКИ.....	13
8. ВАЛЕТ СЕРЦЯ.....	14
9. РОДИНА.....	16
10. КСЕНЯ.....	18
11. СОПІЛКА.....	20
12. ЗАТЬМАРЕННЯ МІСЯЦЯ Й СОНЦЯ.....	22
13. ЗАТЬМАРЕННЯ СЕРЦЯ.....	23
14. ОТЕЦЬ ГРИГІР.....	25
15. ЮРКО.....	27
16. ЯЩУР.....	29
17. НИТЬ ВЕРЕТЕНА.....	31
18. РОЗДОРІЖЖЯ.....	32
19. ЛЕГЕНДА.....	34
20. ЖЕРТВА ЛЮБОВИ.....	36
21. АКВАРЕЛІ.....	37

Impresso em março de 2016
nas oficinas gráficas da Contraste Editora
Papel offset 120g e fonte Calibri corpo 11